

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Irena LIPOWICZ

Warszawa,

9. II. 2012.

RPO-683517-V/II/AB

00-090 Warszawa   Tel. centr. 22 551 77 00
Al. Solidarności 77   Fax 22 827 64 53

Pan

Władysław Kosiniak-Kamysz

Minister Pracy i Polityki Społecznej

Warszawa

Szanowny Panie Ministrze,

Otrzymuję wnioski organizacji zrzeszających środowiska psychologów, jak również skargi indywidualne o podjęcie interwencji w celu spowodowania wykonania ustawy z dnia 8 czerwca 2001 r. o zawodzie psychologa i samorządzie zawodowym psychologów (Dz. U. Nr 73, poz. 763 z późn. zm.; zwanej dalej „ustawą o zawodzie psychologa”), która mimo wejścia w życie w 2006 r. do chwili obecnej nie jest realizowana w części dotyczącej samorządu zawodowego.

Pragnę przypomnieć, że ustawodawca już w dniu 21 grudnia 2001 r. uchwalił ustawę o zmianie ustawy o zawodzie psychologa i samorządzie zawodowym psychologów oraz ustawy o zmianie ustawy - Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. Nr 154, poz. 1798), którą to zmienił datę wejścia w życie ustawy o zawodzie psychologa na dzień 1 stycznia 2006 r. W uzasadnieniu do projektu tejże ustawy strona rządowa argumentowała, iż w ustawie o zawodzie psychologa brakuje jednoznacznego rozstrzygnięcia, że jest to zawód zaufania publicznego oraz sprecyzowania zasad dostępu do zawodu absolwentów, innych niż psychologia, kierunków studiów. Proponując przesunięcie o dwa lata wejścia w życie ustawy o zawodzie psychologa wyjaśniła, że w tym czasie powinno nastąpić konstytucyjne zdefiniowanie zawodów

zaufania publicznego oraz przygotowanie kompleksowych zmian usuwających mankamenty ustawy.

Ustawodawca przychylił się do rządowego wniosku i przyjął rekordowe, czteroletnie *vacatio legis*. Pomimo jednak upływu dziesięciu lat od uchwalenia ustawy o zawodzie psychologa i sześciu od jej wejścia w życie, do chwili obecnej nie doszło do powołania samorządu zawodowego psychologów oraz zmian oczekiwanych przez środowiska psychologów.

W uzasadnieniach do kolejnych dwóch projektów ustaw uchylających ustawę o zawodzie psychologa - z dnia 28 listopada 2006 r. oraz opublikowanego w 2009 r. na stronach internetowych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej (przewidującego jednocześnie zmianę ustawy - Prawo o ruchu drogowym) - ustawie o zawodzie psychologa zarzucono liczne wady powodujące jej niewykonalność.

W latach 2008 - 2009 Rzecznik Praw Obywatelskich zwracał się do Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie konsekwencji niepoważenia samorządu zawodowego psychologów, w tym trudności w przeprowadzaniu badań psychologicznych kierowców, instruktorów nauki jazdy oraz egzaminatorów, niewykonania delegacji ustawowej zobowiązującej Ministra Pracy i Polityki Społecznej do określenia w drodze rozporządzenia - w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zdrowia i edukacji - warunków odbywania podyplomowego stażu zawodowego, trybu i czasu jego odbywania oraz rozważenia podjęcia prac nad nowelizacją przepisów dotyczących określania kompetencji zawodowych psychologów, a w szczególności psychologów uprawnionych do wykonywania badań psychologicznych z zakresu transportu drogowego (pisma z dnia 25 czerwca i 4 sierpnia 2008 r. oraz z 13 listopada 2009 r. nr RPO-573306-VI/07/KP).

W udzielonych odpowiedziach informowano o rozpoczęciu prac zmierzających do uchylecia ustawy o zawodzie psychologa oraz dokonania odpowiedniej zmiany przepisów ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym (tekst jednolity: Dz. U. z 2005 r. Nr 108, poz. 908 z późn. zm.), a także o zamiarze przekazania do uzgodnień międzyresortowych i z partnerami społecznymi opracowanego przez resort w 2009 r. projektu założeń do projektu ustawy o zawodzie psychologa i

samorządzie zawodowym psychologów (pisma z 10 lipca i 24 października 2008 r., nr - odpowiednio - DDP-I-021-59-HL/08 L.dz. 2248/08 i DDP-I-021-88-HL/08 L.dz. 2621/08 oraz z 18 grudnia 2009 r., nr DDP-1-4321-132-EP/09 L.dz.5682/09).

Z jednej z nadesłanych do mnie skarg wynika, że po przekazaniu w dniu 9 czerwca 2010 r. Ministrowi Pracy i Polityki Społecznej uwag do założeń projektu ustawy o zawodzie psychologa, prace nad projektem zostały wstrzymane.

Odpowiadając na interpelację nr 20446 w piśmie z dnia 24 marca 2011 r. Sekretarz Stanu w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej stwierdził, że nie powiodły się kolejne próby dokonania zmian w regulacji zawodu psychologa. Wyjaśnił, że wady dotychczas obowiązującej ustawy czynią ją niewykonalną w praktyce, co stanowi przyczynę niepowołania organów samorządu zawodowego psychologów. Ustawa stanowi jednak obowiązujące źródło prawa.

Przedstawione okoliczności wskazują, że Minister Pracy i Polityki Społecznej zaprzestał prac nad projektami ustawy o uchyleniu ustawy o zawodzie psychologa oraz nowej ustawy o zawodzie psychologa i samorządzie zawodowym psychologów.

Pragnę zwrócić uwagę Pana Ministra, że w dniu 11 lutego 2012 r. wejdzie w życie ustawa z 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami (Dz. U. Nr 30, poz. 151 z późn. zm.). Stosownie do jej art. 87 ust. 1 badania psychologiczne w zakresie psychologii transportu będą wykonywane przez uprawnionego psychologa będącego osobą posiadającą tytuł zawodowy magistra uzyskany na kierunku psychologii i spełniającą pozostałe warunki wskazane w art. 87 ust. 2 pkt 2-4 ustawy. Zważywszy jednak, że warunkiem wdrożenia w omawianym zakresie postanowień ustawy o kierujących pojazdami jest wydanie przez Ministra Zdrowia w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw transportu rozporządzenia, o którym mowa w art. 90 ust. 1 ustawy - a które dotychczas nie zostało opublikowane - w najbliższym czasie nie dojdzie do poprawy sytuacji.

Wspomnieć należy, iż problemy związane z zapewnieniem ciągłości badania kierowców, instruktorów nauki jazdy i egzaminatorów, wynikają z faktu, że od 1 stycznia 2006 r. badania te wykonują psycholodzy, którzy z reguły nie legitymują się wydanym przez marszałka województwa zaświadczeniem o wpisie

do ewidencji psychologów uprawnionych do wykonywania badań, potwierdzającym uzyskanie przez psychologa uprawnień w tym zakresie (zgodnie z § 5 ust. 1 rozporządzenia Ministra Zdrowia z 1 kwietnia 2005 r. w sprawie badań psychologicznych kierowców i osób ubiegających się o uprawnienia do kierowania pojazdami oraz wykonujących pracę na stanowisku kierowcy: Dz. U. Nr 69, poz. 622 z późn. zm.). Przypomnę, że przyczyną niewydawania przez marszałków województw wymienionych zaświadczeń jest brak możliwości przedstawienia przez zainteresowane osoby poświadczenia o dokonaniu wpisu na liście psychologów Regionalnej Izby Psychologów z powodu niepowołania organów samorządu, w tym izb regionalnych (w załączeniu kopia skargi indywidualnej wraz odpowiedzią).

W związku zaś z wejściem w życie ustawy o kierujących pojazdami, psycholodzy uprawnieni do wykonywania badań w zakresie psychologii transportu nie będą legitymowali się prawem do wykonywania zawodu psychologa w rozumieniu art. 7 ustawy o zawodzie psychologa.

Jak wynika z nadsyłanych do mnie skarg powołany w 2006 r. Komitet Organizacyjny Izb Psychologów już w 2007 r. - po odejściu z Ministerstwa dotychczasowego jego Przewodniczącego i niepowołaniu kolejnej osoby na zwolnione stanowisko - był traktowany jako nieistniejący, co spowodowało wycofanie się niektórych członków Komitetu z jego prac. Skarżący zarzucają, że zaniechanie powołania samorządu zawodowego psychologów - przy jednoczesnym braku wprowadzenia odpowiednich zmian ustawy o zawodzie psychologa - wyłącza możliwość potwierdzenia prawa do wykonywania zawodu, co utrudnia psychologom znalezienie zatrudnienia i realizację ich dodatkowych uprawnień. Mimo to, w nowo uchwalanych aktach prawnych wprowadzany jest nadal wymóg legitymowania się kwalifikacjami określonymi według ustawy o zawodzie psychologa n.p.: poz. 71 i 72 części I p.t. „Pracownicy działalności podstawowej” w zw. z pkt 4 „Objaśnień” załącznika do obowiązującego od 22 lipca 2011 r. rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 20 lipca 2011 r. w sprawie kwalifikacji wymaganych od pracowników na poszczególnych rodzajach stanowisk pracy w podmiotach leczniczych niebędących przedsiębiorcami (Dz. U. Nr 151, poz. 896).

Dotychczasowi Ministrowie Pracy i Polityki Socjalnej konsekwentnie twierdzili, że z powodu wad prawnych ustawa o zawodzie psychologa jest niewykonalna. Uznanie trafności tego zarzutu prowadzi do konkluzji, że obowiązywanie omawianej ustawy stwarza pozór istnienia prawa, przez co stanowi o naruszeniu zasady demokratycznego państwa prawnego wyrażonej w art. 2 Konstytucji RP. Takiej regulacji nie można bowiem uznać za zgodną z zasadą przyzwoitej legislacji stanowiącą komponent zasady demokratycznego państwa prawnego (patrz: wyrok TK z dnia 9 czerwca 2003 r. sygn. akt SK 5/03; OTK-A 2003/6/50).

W demokratycznym państwie prawnym jedną z podstawowych zasad określających stosunki między obywatelem a państwem jest zasada ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa - również stanowiąca składnik zasady demokratycznego państwa prawnego - opierająca się na pewności prawa, rozumianej w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego jako zespół cech prawa, które zapewniają jednostce bezpieczeństwo prawne. Trybunał konsekwentnie stwierdza, że zasada ta wymaga, aby w oparciu o obowiązujące prawo obywatel miał możliwość kształtować swoje stosunki życiowe (patrz: wyrok TK z 2 marca 1993 r. sygn. akt 9/92, OTK 1986-1995/t4/1993/czl/6, OTK 1993 cz. 1, s. 60-74; wyrok TK z dnia 27 lutego 2002 r. sygn. akt K 47/01, OTK-A 2002/1/6).

Zaniechanie powołania samorządu psychologów, przy jednoczesnym braku nowelizacji lub uchylenia ustawy o zawodzie psychologa powoduje niepewność osób wykonujących ten zawód co do ich sytuacji prawnej, stanowi zatem o naruszeniu zasady ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa.

Pragnę nadto zauważyć, że straciły na aktualności wątpliwości związane ze statusem zawodu psychologa jako zawodu zaufania publicznego, o którym mowa w art. 17 ust. 1 Konstytucji RP, w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego wskazane zostały bowiem cechy, jakie charakteryzują tę grupę zawodów (zob.: wyroki TK: z 22 maja 2001 r. sygn. akt K 37/00, OTK 2001/4/86; z 14 maja 2009 r. sygn. akt K 21/08, OTK-A 2009/5/67 i z 1 grudnia 2009 r. sygn. akt K 4/08, OTK-A 2009/11/162). W świetle tego orzecznictwa zawód psychologa należy do grupy zawodów zaufania publicznego, bowiem polega na obsłudze osobistych potrzeb

ludzkich i wiąże się z przyjmowaniem informacji dotyczących życia osobistego, winien zatem być zorganizowany w sposób uzasadniający przekonanie społeczne o właściwym dla interesów jednostki wykorzystaniu tych informacji przez wykonujących ten zawód.

W swoich wystąpieniach wnioskodawcy podkreślają, że wdrożenie postanowień ustawy o zawodzie psychologa leży w interesie pacjentów, zapewnia bowiem wprowadzenie mechanizmów zabezpieczających właściwy poziom świadczonych usług.

Przekazując Panu Ministrowi powyższe uwagi - stosownie do art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jednolity: Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147 z późn. zm.), zwracam się o pilne rozważenie podjęcia inicjatywy ustawodawczej mającej za przedmiot wprowadzenie jednolitych zasad wykonywania zawodu psychologa, w tym poświadczania prawa do jego wykonywania, oraz powołania samorządu zawodowego psychologów. Nadto proszę o wyjaśnienie, czy dostrzega Pan Minister możliwość reaktywowania działalności Komitetu Organizacyjnego Izb Psychologów, powołanego w 2006 r. w trybie art. 62 ust. 1 ustawy o zawodzie psychologa.

Łowicz wyrosły szczeniaki

Zena Jijon